

Anmeldelser

Mette Müller og Lisbet Torp (eds.): *Musikkens tjenere. Instrument – Forsker – Musiker* (Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling VI: 1898-1998). Musikhistorisk Museum og Museum Tusculanums Forlag, København 1998. 297 s. + [24 s.] plancher, ill., noder, ISBN 87-7289-4660, ISSN 0900-2111, kr. 250.

Et jubilæumsskrift skulle gerne være en fest i sig selv – en hyldest til jubilaren, hvad enten denne er en lokal idrætsforening eller som her Danmarks nationale musikhistoriske museum, som runder de 100 år. Og nærværende smukt udstyrede skrift giver bestemt indtryk af en værdig hyldest – et indtryk, som også holder sig efter, at man har læst bogen. De 16 artikler er alle meget relevant forsynet med resumé på enten engelsk eller dansk, og samtlige billedtekster anføres på begge sprog.

I den indledende artikel om "Angul Hammerich. Manden bag Musikhistorisk Museum – og dets direktør fra 1898 til 1931" redegør museets nuværende direktør Mette Müller for selve etableringsprocessen (fra et par år før åbningen i 1898 til et stykke op i 1900-tallet), hvor Hammerich udfoldede en lang række initiativer af både organisatorisk, formidlings- og forskningsmæssig karakter, som var afgørende for, at museet ikke bare blev oprettet, men tillige sikret et langt og aktivt liv; og dette vel at mærke helt i samme pionerånd, som kendetegnede hans store – og succesfulde – arbejde for i samme periode at få musikvidenskaben etableret som selvstændigt universitetsfag i Danmark. Blandt en række interessante sagsforhold belyses Hammerichs ikke altid uproblematisk samarbejde med den svenske privatsamler Carl Claudius, som blev en af museets hoveddonatorer, og hvis navn fra 1977 indgår i museets navn.

Fokuseringen på Hammerich fortsætter i Anne Ørbæk Jensens lange artikel om de tidligste historiske koncerter på museet. Der gives en meget detaljeret skildring af museets indvielse 31. januar 1898 samt af de to første umiddelbart efterfølgende koncerter. Set på baggrund af, at både foromtalen og anmeldelserne af disse var overvejende positive, er det interessant at få belyst, hvad Hammerich med bekymring selv beteg-

nede som "Den Panum'ske Affære" (s. 48), nemlig den velkvalificerede kritik, som Hortense Panum leverede efter koncerterne, og som afstedkom polemik i avisen *Dannebrog* samt brevvisse tilkendegivelser fra bl.a. Carl Nielsens side. Foruden mere generelle afsnit om de historiske koncerter fremkomst på europæisk plan beskriver Ørbæk Jensen i et længere afsnit museets videre koncert- og foredragsvirksomhed indtil ca. 1930.

Efter de to indledende artikler følger to museumshistoriske bidrag. Peter Andreas Kjeldsberg beretter om den russiskfødte Victoria Bachke, en farverig personlighed, som bosatte sig i Norge, og som i de vanskelige år efter anden verdenskrig opbyggede Ringve Museum i Trondheim, der åbnede 1952 og nu fungerer som Norges nationale museum for musikinstrumenter. Bachke var en hyppig – og berygtet – gæst hos de københavnske antikvitethandlere, og der findes flere eksempler på, at hun har købt sjældne instrumenter for næsen af danske kolleger – og altid med et klækkeligt afslag i prisen! Dernæst præsenterer Laurence Libin fra The Metropolitan Museum of Art to ret ukendte dansk-amerikanske instrumentmagere, nemlig Emilius Scherr, som tog patent på en harpeguitar i 1831, og Rudolf Olsen, som fra 1914 drev et værksted i New York, hvis indhold af værktøj, tegninger m.m. er bevaret på museet i New York.

Jubilæumsskriftets instrumenttekniske bidrag fokuserer alle på instrumenter fra museets egne samlinger, som hermed på fineste vis bliver gjort nærværende for læseren. Blandt de undersøgte instrumenter er Hass-clavichordet fra 1761 (ved L. Whitehead), den lidt tidligere Pörschmann-blokløjte (T. Bergström), Conrad Graf-flyglet fra 1825 (H. Bøggild og M. Westergaard) samt den såkaldte "Kongens Harmonika". Sidstnævnte figurerer i Mette Müllers redegørelse for fritungens tidligste historie i Danmark, eksemplificeret med en gennemgang af tre danske harmonikaer, alle fra omkring 1840, og hver med sin interessante historie, som indbefatter en murersvend, en blind organist og endelig kronprins Frederik, den senere Kong Frederik VII. Sammen med disse bidrag hører tillige Mogens Bencards lille artikel om museets trompe l'oeil-maleri af Gijsbrecht fra 1672, som pryder skriftets omslag.

I et kulturhistorisk bidrag undersøger Lisbet Torp, hvorledes musikinstrumenter – i lighed med sprog, dans, klædningsstykker, grøntsager (!) og meget andet – i tidens løb er blevet tillagt national symbolværdi og stiller i den anledning spørgsmålet “Bliver man skotte af at spille på sækkepipe? Om begrebet nationalinstrument?”. Blandt en række nationer belyses således for Danmarks vedkommende bronzelurens anvendelse i nationalistisk, politisk og kommercielt øjemed (herunder den berømte grammofonpladeindspilning fra 12. maj 1925 med Hammerichs indtalte kommentarer).

De øvrige bidrag tæller Mogens Andersens redegørelse for forskellige modeller for klassifikation af de mange moderne elektroniske lyd-givere og Ole Kongsteds (foreløbige) redegørelse for opdagelsen af 12 hidtil ukendte femstemmige motetter af Gregorius Trehou i Biblioteca Apostolica Vaticana i Rom. Endelig handler skriftets tre afsluttende bidrag (af hhv. I. Hansen, M. Hauser og E. Moseholm) om nogle af museets nutidige publikumsrettede opgaver samt om ønsker for fremtiden.

På trods af den festlige lejlighed skal denne pose med fine, blandede bolcher dog også granskes mere kritisk. Forventningerne til et jubilæumsskrift er givetvis meget forskellige, og redaktørerne forsøger i forordet formodentlig at tage højde for en af disse, når de anfører, at “museets egen historie skrives ikke her”, men at den dog “belyses indirekte” (s. 7) i skriftets to indledende artikler. At der ikke er gjort en større indsats i retning af at skitsere museets hundredårige historie, kan man kun beklage, og så meget desto mere, fordi de to nævnte artikler – som altså i en vis forstand ‘forpligter’ mere end bogens øvrige bidrag, der ikke har jubilarens egentlige udvikling og historie som hovedtema – begge er ensidigt fokuserede på museets tidlige historie, og tillige med i et vist omfang overlapper hinanden.

Selv om man andetsteds kan læse et rids af museets udvikling indtil 1979 (*Meddelelser fra Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samling* I, 1980/81), ville det have været relevant at supplere Müllers og Ørbæk Jensens bidrag med en redegørelse for (noget af) museets nyere historie, og da navnlig når man i forordet bliver gjort bekendt med, at der ikke blot er én, men “to mænd, hvis navne vil lyse med en særlig glans, så længe museet eksisterer” (s. 8). Foruden Hammerich refereres her til Henrik Glahn, som var museets direktør igennem et kvart århundrede, men hvis indsats lades helt

ufortalt (Glahn er dog repræsenteret som forfatter til artiklen “Kingo-korale i Tønder på Brorsons tid”). Desuden kunne forskellige dokumentationsafsnit, eksempelvis oversigter over museets publikationer, skiftende stab af medarbejdere osv. have forøget jubilæumsskriftets brugs-værdi væsentligt.

I småtingsafdelingen konstaterer man lidt ærgerligt, at læseren selv må forsøge at tyde forskellige museale forkortelser, og når man på s. 10 første gang støder på betegnelsen “pl. I”, skal der lidt bladren til for at finde ud af, at der mellem s. 112 og 113 er indskudt 25 meget flotte plancher. At den første artikel lidt uheldigt starter med note 29 (!), viser sig heldigvis at være en enkelt svipser, og der er alt i alt kun tale om mindre skønhedspletter, som på ingen måde forstyrrer indtrykket af en fin publikation, som jubilaren med rette kan være stolt af.

Thomas Holme Hansen

Per Kynne Frandsen, Svend Prip og Claus Røllum-Larsen (eds.): *Dansk Orgelkultur. Det Danske Orgelselskab 1970-1995*. Det Danske Orgelselskab, København [1997]. 327 s., ill., noder, ISBN 87-88238-01-6, kr. 236,25.

Det danske Orgelselskab har nået en alder af mere end et kvart århundrede. En høj alder, må man tænke, hvis man opfatter selskabet som en eksklusiv kreds af specialister. Men det er måske mere nærliggende at undre sig over foreningens ungdom, så sandt som dansk orgelkultur i det meste af dette århundrede har gjort sig stærkt gældende både her i landet og rundt omkring i verden. Der er tale om en kultur, som er opbygget og stadig udvikles gennem samarbejde mellem orgelbyggere, arkitekter og organister, hver med deres indfaldsvinkler til de emner, der beforder interessen, altså musikken, instrumentteknikken, kirkearkitekturen og – indvævet i dem alle – historien.

Jubilæumsbogen kaster lys over alle områder af denne kultur. I en velordnet række af i alt 14 artikler præsenteres læseren for de forskellige facetter af dette omfattende, men alligevel sammenhængende univers. Der åbnes med Per Kynne Frandsens fint nuancerede skildring af pioneren, orgelbygger Poul-Gerhard Andersens liv og arbejde fra 1920'erne til hans død i 1980. Den giver et godt indtryk både af manden, hans viden, hans lidt tørre humor og af hans orglers store betydning for orgelbevægelsen i Danmark.